

ГОДИНА VI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 23.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ СВАКДА О ДАНУ СВАКЕ ПРЕДСТАВЕ НА ПО ТАБАКА. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

ПИСМО О ГЛУМАЧКОЈ УМЕТНОСТИ.

(Наставак).

Приказивач ваља да се потруди, да пре свега научи говорити својим, а не туђим гласом. То последње бива нарочито онда, кад нас други ко учи како ћемо да изразимо разне афекте. Изучавањем ваљаних узора и марљивим вежбањем постићи ћемо то, да ћемо моћи сами собом произвести, али на свој начин, оно, што видимо у других. Подражавати не ваља. Ронским подражавањем постају они фалишни, погрешни тонови у позоришном патосу, што вређају ухо и што су тако досадни. Најглавније вежбање за говорни орган састоји се у овоме: Треба улоге своје чешће на дан читати и говорити их гласно и разговетно, треба ситуације добро проучити, пронићи и тако рећи уживити се у њих, а поред тога треба ићи за тим, да нам глас постане све виши и дубљи, да се протеже и шири. Истина је, до душе, да прави расположеја налази и прави тон, али је тако исто истина, да се само брижљивим вежбањем свикне и постигне то, да се прави расположеја нађе, и да се свуда поуздано и лако погоди згодан тон, што га уметност захтева. Дакле не ваља подражавати, него слободно стварати својим рођеним силама!

Поставив то начело, да ваља слободно стварати, самостално производити своју улогу, долазим на твоје питање:

„Како ћу научити да схватим своју улогу?“

Мој је одговор: Гледај да своју улогу пре свега схватиш као целину у њеном јединству, па ћеш је онда тим лакше моћи приказати као нешто цело. Код каквог уметничког или песничког дела видимо, особито кад је од већег обима, на први поглед само оне поједине делове, који нас занимају највећма; али кад нас онај тајанствени чар, што га имају у себи уметничка дела, примам и отвори нам вољу да

их по ново читамо или посматрамо, то ћемо опазити све нове и нове делове, све друкчије стране, а поред тога ће нам се мало по мало разјаснити одношај и свежа тих делова, те ће нам најпосле изићи пред очи нешто, што држи целину, неки одређен основни тон, што га свуд чујеш, животно начело, душа уметничког дела, која као да нас тихо гледа бистрим оком. Идеја је то, што нас том приликом тако силовито обузме, те нам зајече све жице наше душе, јер нам је песник или уметник у тој идеји изнео његово расположеја душе и изразио какву узвишену, вечну потребу човечијих груди, а ми то одмах радосно прихватимо, јер нисмо кадри тако савршено и лепо да изразимо нашу увутарњу слутњу и осећање. Тако ћемо мало по мало — и то, добро ваља запамтити: честим читањем — схватити јединство у драми, у сваком карактеру, те ћемо онда тим пре моћи представом изазвати целу слику. Само ко са свим потпуно зна своју улогу (не само на памет) тај је кадар њоме владати; даље, само ће онај, који тачно познаје обим и моћ својих средстава, бити у том сретном положају, да стоји на д својом улогом. Ко је на против рђаво оријентован, ко површно схваћа и нема сигурна прегледа, ко рђаво говори и наглашује, тај ће изнети нејасну, испрекидану и немилу слику, која не ће ни њега ни гледаоце задовољити, ни узвисити. Лаки нацрт, или слика воденим бојама са неколико, али складних, тонова, пре ће нас задовољити, него слика, од чести брижљиво изведена, у којој нам несигурне форме, противне боје и нејасан сен вређају око. То је са свим природно: тамо је јасно изражена идеја у неколико, истина, простих али складно склопљених и уметничком руком савладаних црта; а овде се распада поје-

диноћ, јер целина није остала господар над деловима и средствима, и заједничка свеза не може да изађе на видик, по што је нема у деловима, што их је ваљало задахнути животом. За то нека ти поред тога, да говорим разговетно, поред самосталности у изразу, буде први и најглавнији задатак схваћање јединства у твојој улози. Ваља се прво задовољити са добрим цртањем и правом поделом светлости, пре него што се упустимо дубоко у бојадисање. Црном и белом бојом много је лакше сликати, него шареним бојама. Али ја тиме не ћу да кажем, да се не служиш лепим бојама, јер већ та околност, што лепа слика, ваљана песма, мек, јасан глас много већма утиче на наше срце, ваља да те подстакне на то, да непрестано шириш круг свога схваћања и својих средстава. Свакако ваља мање да дајеш, него што имаш, по овој мудрој изреци: „Будала све каже у један пут што зна, а мудар се човек устручава и умерава.“

деалистично схваћање, о ком се подигла толика вика. У уметности мора се исто тако подражавати природи, као што се у сваком лепом уметничком делу мора истаћи идеја. Они уметници, који се држе строго реалности, исто тако греше, као и они, који, држећи се идеалнога стварања, заборављају на реалне елементе. Неоспорно је, да прави идеалиста и реалиста нису далеко један од другога, а крајности у том погледу не спадају у сферу уметности. Природу ваља увек изучавати и верно јој подражавати, али се морамо само њеним средствима служити, да их употребимо за наше цели. Природу сувише верно т. ј. ронски подражавати, није лепо и води до ансурдности. Да је реалистично схваћање више на месту у неким умотворима, н. пр. у шаљивој игри, а идеалистично особито у трагедији, разуме се по себи. Као што погрешан једнострани реализам ствара обичност и млаку расцепаност, тако опет сам сухопарни идеализам постаје мртвом фразом, која нема никакве садржине.

(Наставиће се.)

Ж Л М С Т Ш Њ М.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Стари бака и његов син хусар“), позоришна игра у 3 чина, од Ј. Сигетије, за народно позориште прерадила Ј. Ђорђевић и А. Илић.

Стари, тако добро посрбљени „стари бака“ за цело није нида ни у сну снιο, да ће доћи време, где ће морати пред празне клупе изаћи. Но у недељу 1. маја о. г. тако се збило: огромна већина седница чекала је, да је когод узме, али узалуд. Цела дворана имала је тако тужан, тако депримујући изглед, да се збиља морамо чудити, како су глумци покрај свега тога толико воље, толико труда на изваћање својих улога уложили. А и „стари бака“ је, у пркос свој празнини, чинио своје: као да се преместио био у старо, срећно доба, где је већ његово име доста било, да дворану дупком напуни. И збиља, да је човек управно био очи само на позорницу, а да се око себе није осврнуо, био бих се и сетио старијих времена: та и сад је видио истог оног „Црвенка“, у кога се г. Зорић у пуном смислу те речи претопио, исту ону несташну „Ленку“ са јасним грлом, коју нам гђа Ружићка износи још и сад тако, да је се сити нагледати не можемо.

Позоришна управа, бојећи се можда, да ће старост „старога баке“ многе задржати, да тога вечера дођу у позориште, хтела је интерес публике за „старог баку“ тиме да поджегне, што је, — изузевши напред споменуће две у-

логе, које би се само на своју штету из досадањих руку могле узети — главне улоге дала новим силама. Могло се мислити, да ће многи од оних, којима старост „старог баке“ толико смета, већ из куријозитета доћи, да виде, како ли ће г. Лукић са „чича Мијом“, како ли гђаца Л. Хаџићева са „Милком“, како ли г. Јуришић са „Букалом“, итд. на крај изаћи. Е, али шта ћемо, кад је била с друге стране опет недеља, па некако не би одговарало, да седница буду пуна; та најпосле и оно „ван преплате“ не може се друкчије ни схватити, него као нека диспензација од похађања позоришта (!!)

Г. Лукић тог је вечера ступио на врло клизав терен. Нама је још живо у памети ненадмашни „чича Мија“ по којног Телечког; а и „чича Мија“ г. Ружића добро се код нас угњездио. Велике ту вештине треба, да глумац при схваћању такве улоге, у којој је имао такве предходнике, за које је иста стереотипна постала, сачува и толико самосталности, која је нужна, а да га не би стигао прекор копирања. Г. Лукић је, ако и не достигао — јер то је скоро немогуће — а оно бар фингирао неку самосталност, али га је жеља за самосталношћу гдегде одвела на неке ствари, у којима му игру нисмо знали да растумачимо. Тако н. пр. у призору, где се „Црвенко“ и „Букало“ натичу у удварању „чича Мији“ (у трећем чину), ту нам г. Лукић није могао довољно да изнесе на видик

надмоћност „чича Мијину“ над превареним противницима; изгледало нам је, као да се каже због свог, односно Ленкиног „книфа“, јер час је очи к земљи обарао, час их опет на страну управљао, што нимало није одговарало дотичној ситуацији. У осталом г. Лукић треба још да учи и да се мучи, ако жели направити од свог „чича Мије“ оно, што треба да буде, а то ће моћи постићи, ако боље научи и проучи своју улогу, а не да чека на суфлера, да му додаје што има да каже.

„Певач Букало“ је у последње време, наиме од како му је нестало Маринковића, прошао кроз многе руке, али се нигде није могао да скраси. У недељу се поверио био г. Јуришићу, који ће га још који пут морати одиграти, — али дабогме тише, мирније и озбиљније, него овога пута — да би се о његовом „Букалу“ праведан суд могао изрећи.

И г. Добринић, коме „глухан Никица“ тога пута, како нам се чини, није био првина, такођер ће га још неколико пута морати одиграти, док са својом улогом не срасте. Што се сад већ похвалити може, то је, да је подоста умерен, да се чува оних претераности, што су за „Никице“ код нас биле „танг унд гебе.“

Гђца Ј. Хаџићева, којој за поље сентименталне улоге, колико се досад уверисмо, као да не достаје доста силе и дуралности, истрајала је као патница Милка доста добро.

Г. Бошковић неће нам ваљда замерити, ако му препоручимо, да мало боље економиса са својим средствима. Не треба своју снагу пренети, на гдегде и сувише у ватру доћи, како би човек после од умора морао и — замињати. Иначе му у главном покушај са „хусаром Лацком“ није баш рђаво испао.

Глумци, како већ рекосмо, нису дали приметити, да их је празнина дворане поље дезанимирала. Али се зато ипак неко нашао, који је хтео, да своје гњеву због слабе посете одушке даде, а то није нико други био, него — оркестар. Он је свирао, — та свирао је онако, како му се баш свиђало. У колико нас је дивно, резолутно певање гђе Ружићке с једне стране усхићавало, у толико нас је с друге стране управо кивило незграпно дистонирање појединих инструмената у оркестру. Није да се то дистонирало, него... Као да се силом и са те стране хтело показати, да је била „недеља.“

Г.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Београду.) У среду, 20. априла видесмо на пашој позорници „Министра и свилара.“ То је можда најбољи комад Скрибов, јер је свом писцу прибавио чланство француске академије. Управа је добро учинила, што га је после трогодишњег одмора ставила у реперторију; јер у пркос рђавом времену било је гледалаца у приличном броју. Писац Скриб, да би мало усекнуо надри-политичаре, који се плећу у посао, за који нису дорасли, насликао је дивну слику Ратона Буркенстафа свилара, који као нехотично оруђе служи лукавом државнику Бертрану Рандау, да се обори Струјенсе, свемоћни министар дански. Струјенсе падне, Рандау постане министар, а Буркенстаф, који је такође изгледао министарски портфељ, постане — дворски свилар. Говори се, да је Скриб

ту мислио на Таљерана и Лафита, главне чиниоце у револуцији год. 1830.

Представа је испала прилично. Удова краљица (М. Гургурова), Рандау (Ђ. Рајковић), Буркенстаф (Суботић), Колер (Дугурмерски) решили су своје задатке како ваља. Јован (Љуб. Петровић) јако је претеривао, што код овог иначе марљивог члана хоће да пређе у навику. Неповољно нас је дирнуло незнање улога код глумаца, који су Фалкенскјелда и Гелера представљали; а још су нам неповољније оне честе погрешке граматичне и синтактичне, од којих се неки иначе добри чланови никако не ће да одвикну. Глумац не треба да смеће с ума, да позориште мора бити школа за добар и правилан говор. Добро и правилно може на позорници говорити само онај, који је свикао добро и правилно говорити и у обичном животу. Ту дакле, у обичном свакидашњем говору, ваља глумац да почне себе исправљати, на кад му добар и правилан говор пређе у обичај, онда му се не ће ни на позорници поткрасти никаква крупнија погрешка, па ни онда, кад је у афекту, где се човек најлакше заборави. За сад оволико, а у будуће споменуемо оне поименце, који против тога узгреше.

На Ђурђев-дан даван је „Стари каплар.“

Овај омиљени комад омет је привукао доста публике, која га је и овом приликом са задовољством гледала. У насловној улози одликовао се Цветић својом добром неомом игром, коју је пратила красна музика. Покрај тога са задовољством смо гледали Фрошара (Ђ. Рајковића), генералицу (Коларовићку), генералову кћер (М. Ђорђевићку), Луцијана (Дескашева) и Потишона (Анастасјевића). Војнички табло на свршетку првога чина испао је врло добро; само бисмо имали приметити, да је пуцњава и вика с поља била врло близу и тако јака, да с тога нисмо ништа могли чути од онога, што је генерал Рокбер на самрти каплару Симону препоручивао. Желимо да запамте ово они, који тиме рукују.

О.

* (Народно позориште у Загребу.) „Vienac“ јавља, да је 3. маја по н. к. приказана „новина и то „Фру-Фру“, драма, коју су написали познати драматски ортаци Халеви и Мелхак. Нутарна је цена тој слици врло малена, карактери управо никакви, а и техника заостаје далеко за парижким плодовима те врсте. Драма је приказана у корист врле наше глумице Ивке Краљеве, љубимице хрватскога опћинства. Госпођица је поздрављена од опћинства живим клицањем, а од стране опћинства буде јој предан на дар красан сахат са златним ланцем, а поврх тога пет красних венца. Госпођица је посветила својој улози (Фру-Фру) велику пажњу, те је и лено успела, навластито у 3. чину. Приказање и говор беше у истину природан, леп. Уз њу одликоваше се гђа Ружићка, гг. Мандровић, Јовановић и Фрајденрајх. Гђца Собјескова била је место нагло оболела гђе Вајзове преузела улогу баронице Камбријева на неколико сахата пре представе. Ту мора критика ћутати, а пријазност гђе Собјескове похвалити. Целокупна представа беше — говоримо искрено — по нешто одуљена, млтава. Говор је текао полагаано, а тај у истину шупли комад може успети само особитом брзином и вештином говора и игре.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

23. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 5. МАЈА 1877.

НИЗБИСЕРА.

Позоришна игра у 2 чина, с певањем, од К. Холтаја, превоо С. Д. К.

ОСОБЕ:

Спахија	Марковић.
Карло, његов ловац	С. Рајковић.
Борн, закупник	Рашић.
Марта, његова жена	Ј. Поповићева.
Ана, његова кћи	Ј. Сајевићка.
Јован, његов слуга	Ружић.
Јела, собарица	Љ. Зорићева.
Црнац, слуга	Добриновић.
Наредник	Јуришић.
Први	Бошковић.
Други	Бунић.

Сељади, жене, и војници. — Догађа се у Немачкој, у другој половини прошлога века.

У суботу 7. маја први пут: „УЛТИМО“. Шаљива игра у 5 чинова, од Г. Мозера.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Отвара се претплата на девет позоришних представа. Претплатити се може у књижари браће М. Поповића, или код новчара народног позоришта Светозара Крестића.

Наши досадањи претплатници имају првенства на своја места.

Прва ће представа у претплати бити у суботу 7. маја и том ће се приликом давати нов комад: „УЛТИМО“, шаљива игра у 5 чинова, од Г. Мозера.

Умољавају се наши поштовани претплатници, да би изволили исплатити своју претплату у књижари браће М. Поповића.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.